ዐይነት ፤	ዐምደኛ ፡ ጽሑፍ ፤ ሐተታ ፡ መጻሕፍት ።
ርእስ ፤	ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረት ፤
ደራሲ ፤	"ሥልጡንሕዝብና" ፡ መዜንው ።
ዕለት ፤	ግንቦት ፡ 2011 ፡ ዓ.ም. ።
ዝግጅት ፤	ፍጹም ።
መጽሔት ፤	"ሥልጡንሕዝብና" ፡ መዜንው ፥ ቍ.2011-002 ።
ማስታወሻ ፤	
ማሳሰቢያ ፤	

ሐተታ ፡ መጻሕፍት ።

books review | revue de livres

በቅርቡ ፡ ከደረሱን ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፦

▶ **ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረት** ፤ *"ኢትዮጵያዊው ፡ ሱራፌ ፤ የአቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ የሕይወት ፡ ታሪክና ፡ አስተዋፅኦ"* ፥ ዐዲስ ፡ አበባ ፥ 2011 ፡ ዓ.ም. ፤ 1081 ፡ ገጾች ።

ይህኛውን ፡ መጽሐፍ ፡ ለማተት ፡ ትንሽ ፡ ተቸግረን ፡ ነበር ። የ 1081 ፡ ገጾች ፡ ድጕሰቱ ፡ አስፈራርቶን ፡ አይደለም ። ምናልባት ፥ ርእሱ ፡ የጻድቁ ፡ የአቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ሕይወትና ፡ ገድል ፡ ስለ ፡ ኾነ ፥ ይህ ፡ ከሚጠይቀው ፡ ጥንቃቄ ፡ ጋራ ፥ የሚጠይቀው ፡ ዕውቀት ፡ ጕድሎ ፥ መልሶ ፡ ያስተች ፡ እንደ ፡ ኾነስ ፡ ብለን ፡ ሠግተን ፤ አንዳች ፡ የምንነቅፈው ፡ ጕዳይ ፡ ቢኖር ፥ ቤተ ፡ ክርስቲያናችን ፦ ምእመን ፡ ካህንን ፡ አይንቀፈው ፡ ብላ ፡ ታስተምረናለችና ፥ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቃውንት ፡ ይዩት ፡ ብለን ፡ እንጂ ። ጥቂት ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቃውንትም ፡ በመጽሐፉ ፡ ምርቃት ፡ ላይ ፥ ቡራኬ ፡ ሲሰጡ ፡ አይተን ፡ ረክተን ፡ ነበር ።

ታዲያ ፥ መጽሐፉን ፡ ገለጥ ፡ አድርገን ፡ ስንመረምረው ፥ እላይ ፡ የተነገረው ፡ እንደተያዘ ፡ ኾኖ ፥ ዝም ፡ ማለቱ ፡ ከጥቅሙ ፡ ጕዳቱ ፡ ፈጽሞ ፡ የሚያመዝን ፡ መስሎ ፡ ታየንና ፥ አንባቢ ፡ እንዲጠነቀቅበት ፥ ደራሲውም ፡ ምናልባት ፡ አንዳንድ ፡ ያየናቸውን ፡ ጕድለቶች ፡ እንዲያሟላበት ፣ ስሕተት ፡ የመሰሉንንም ፡ እንዲያቃናበት ፡ ብለን ፡ የሚከተለውን ፡ ሐተታ ፡ በጽሑፍ ፡ አስፍረናል ።

ስለ ፡ ጻድቁ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትም ፡ ኾነ ፥ ከርሳቸው ፡ በኋላ ፡ ስለመጡት ፡ ስለ ፡ ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፥ እንኳን ፡ 1081 ፡ ገጾች ፥ 1081 ፡ መጻሕፍትም ፡ ቢታተሙ ፡ ይገባቸዋል ።

በስምንተኛው ፡ ምእትያ ፥ መቶሎሚ ፡ የተባለ ፡ በደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የአናርያ ፡ ንጉሥ ፥ በመኻከለኛው ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ዐምፆ ፡ አገር ፡ ባጠፋበት ፡ ወቅት ፥ ኢትዮጵያ ፡ ጳጳስ ፡ ዐጥታ ፥ ካህናትን ፡ ማግኘት ፡ በተቸገረችበት ፡ ሰዓት ፥ እግዚአብሔር ፡ ያስነሣቸው ፡ ሐዋርያ ፡ ናቸው [1] ። ገና ፡ በእናት ፡ ማሕፀን ፡ ኾነው ፡ በወጣላቸው ፥ ከዚያ ፡ በፊት ፡ ማንም ፡ ባልተጠራበት ፡ ስም ፥ *"ተክለ ፡ ሃይማኖት"* ፡ መባላቸውን ፡ ገድላቸው ፡ ይነግራል ። *"ብርሃን ፡ ዘኢትዮጵያ"* ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፥ በዚያ ፡ ዘመን ፡ ክርስትናን ፡ ለደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰብከውና ፡ አስተምረው ፥ አሕዛብን ፡ አጥምቀው ፡ ሕዝበ ፡ ክርስቲያን ፡ አድርገዋል ፤ ሃይማኖትን ፡ አስፋፍተዋል ፤ ሀገርንም ፡ ሀገር ፡ አሠኝተዋል ። በዚህም ፡ ትሩፋታቸው ፥ ዝናቸው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ዐልፎ ፥ ቅድስናቸው ፡ በክርስቲያኑ ፡ ዓለም ፡ ተመስክሯል ።

ከርሳቸው ፡ ዐምስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፥ ባ፲፫ኛው ፡ ምእትያ ፡ የተነሡት ፡ ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት [2] ፥ በታሪክ ፡ ሦስተኛው ፡ *"ተክለ ፡ ሃይማኖት"* ፡ ናቸው ። ከርሳቸው ፡ በፊት ፥ ከጻድቁ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በኋላ ፥ የዛጔው ፡ ንጉሥ ፥ መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በዚህ ፡ ስም ፡ ተጠርተውበታል ።

1 ጻድቁ ፡ አቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ የተወለዱት ፡ በ 8 ኛው ፡ ምእትያ ፥ በምሥራቅ ፡ ሽዋ ፥ በቡልጋ ፡ አውራጃ ፥ ልዩ ፡ ስሙ ፡ እቲሳ ።

2 ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ የተወለዱት ፡ ባ 13 ኛው ፡ ምእትያ ፥ በሰሜን ፡ ሽዋ ፥ በወግዳ ፡ ወረዳ ፥ ልዩ ፡ ስሙ ፡ ወይንጌ ።

©ኢ.ሀ.ሥ.አ. ፥ 2011 ፡ ዓ.ም. ።

ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፥ ከመንፈሳዊ ፡ አባትነታቸው ፡ ጋራ ፡ ታላቅ ፡ የስያሳ ፡ ወይም ፡ የ"ፖለቲካ" ፡ ሰው ፡ ነበሩ ። ምናልባት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ ረቂቁን ፡ የኢትዮጵያ ፡ የግዛት ፡ ፍልስፍና ፡ ያነቁ ፣ ያራቀቁ ፥ ሕዝብንም ፡ ሰብከው ፡ ባንድነት ፡ ያስነሡ ፥ አስነሥተውም ፥ በሚያዝያ ፡ ወር ፡ 1262 ፡ ዓ.ም. ፡ በዐምሐራ-ሣይንት ፡ በተጠራ ፡ ሀገራዊ ፡ ሸንጎ ፥ "ዐፄ ፡ ሥር" ፡ የተባለውን ፡ በጽሑፍ ፡ የሚገኘውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሥርዐተ ፡ መንግሥት ፡ በሕዝብ ፡ እንደራሴዎች ፡ ያስጸደቁ ፡ ታላቅ ፡ ሊቅና ፡ መንፈሳዊ ፡ መሪ ፡ ነበሩ ። ርሳቸው ፡ በነበሩበት ፡ ባ፲፫ኛ ፡ ምእትያ ፥ ባውሮፓ ፡ ምድርም ፡ ተመሳሳይ ፡ ሚያን ፡ የዋሉ ፡ የአኲናሱ ፡ ቅዱስ ፡ ቶማስ ፡ (St. Thomas of Aquinas) ፡ የተባሉ ፡ መንፈሳዊ ፡ አባት ፡ ተነሥተው ፥ የምዕራቡን ፡ ዓለም ፡ ሥርዐታተ ፡ መንግሥታት ፡ ባዳዲስ ፡ መሠረታት ፡ ላይ ፡ የጣለ ፡ ትምህርትን ፡ አስተምረዋል ።

በዘመናችን ፥ ከሰሜን ፡ ደቡብ ፣ ከምዕራብ ፡ ምሥራቅ ፡ በሥራ ፡ ምክንያት ፡ በመላ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲዘዋወሩ ፥ ከሊቃውንቱ ፡ ትምህርትና ፡ መጻሕፍት ፣ ከሕዝቡም ፡ አፈ ፡ ታሪክ ፡ የዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ሥራ ፡ በዘሊቅ ፡ በጠሊቅ ፡ ያጠኑትና ፡ የመረመሩት ፡ ሊ. ፡ ጄኔራል ፡ ነጋ ፡ ኀይለ ፡ ሥላሴ ፥ "ርትዓዊ ፡ ኹነት" ፡ በተሠኘው ፡ መጽሐፋቸው [3] ፡ መግቢያ ፡ ላይ ፡—

ለረዥም ፡ ዘመን ፡ በተመሳሳይ ፡ አገዛዝ ፡ ሥር ፡ ሲኖር ፥ ባ 13 ኛው ፡ ምእት ፡ ዓመት ፡ ላይ ፥ ሃይማኖታዊው ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ሊቅ ፥ ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፥ የኢትዮጵያን ፡ ሕዝብ ፡ በርትዕ ፡ ፍልስፍና ፡ ሰብከው ፥ የግለኛን ፡ ባሕርያዊ ፡ መብት ፡ በሚያከብር ፡ ኪዳን ፡ መላው ፡ ሕዝብ ፡ ተባብሮ ፥ ባንድነቱ ፡ ሥልጣን ፡ እንዲተዳደር ፡ አዋደው ፥ በግዴታ ፡ ይገዛው ፡ የነበረውን ፡ መንግሥት ፡ አላንዳች ፡ ደም ፡ መፉሰስ ፡ በሰላም ፡ አስወግደው ፥ ኢትዮጵያን ፡ የውዴታ ፡ ኹነት [4] ፡ አድርገው ፥ የሥሉጥ ፡ ሕዝብ ፡ ግዛት [5] ፡ (መንግሥት) ፡ ካቋቋሙ ፡ ወዲህ ፥ በኢትዮጵያ ፥ የሰው ፡ ልጅ ፥ በግለኛም ፡ ኾነ ፡ በኀብረት ፥ በሰላምና ፡ በፍትሕ ፡ ውስጥ ፥ በሐራነትና ፡ በእኩልነት ፡ ጣዕም ፡ ለመኖር ፡ ቻለ ።

ሲሉ ፡ አብራርተውልናል ።

ደራሲው ፡ ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረትም ፡—

የአቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ሕይወት ፡ መመርመር ፡ ማለት ፡ ኢትዮጵያን ፡ መመርመር ፡ ነው" ፡ (ገጽ ፡ XIV) ፡ በማለት ፡ ይህኑ ፡ አረጋግጠውልናል ። መጽሐፉን ፡ ለመጻፍ ፡ የተነሣሡበትን ፡ ደግሞ ፡—

ያ ፡ ሰሞን ፥ "ዐውቃለኹ" ፡ ባዩ ፡ ዅሉ ፥ ፖለቲካን ፣ እምነትንና ፡ ዘርን ፡ እየተንተራሰ ፥ በእኒህ ፡ ጻድቅ ፡ ላይ ፡ በትሩን ፡ የሚያሳርፍበት ፡ ዘመን ፡ ነበር ። ነገሩ ፡ በጣም ፡ ነበር ፡ የሚያሳዝነኝ ። ርሳቸው ፡ የኾኑትና ፡ ሰዎቹ ፡ የሚያወሩት ፡ የሰማይና ፡ የምድር ፡ ያኽል ፡ ይለያያል ። በርግጥ ፥ አቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ በተመለከተ ፥ የሰይጣን ፡ ወሬ ፡ ማውራት ፡ ከተዠመረ ፡ 300 ፡ ዓመታት ፡ አልፈውታል ። የፖርቱጋል ፡ ሚስዮናውያን ፡ የዠመሩትን ፡ ነው ፡ ሌሎች ፡ የቀጠሉበት ፡ [...]

ይሉና ፡ ደራሲው ፡ ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረት ፡ ሲጨምሩ ፡—

አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ ከሀገር ፡ ቤት ፡ ሊቃውንት ፡ ወገን ፡ ጠንከር ፡ ያለ ፡ ትችት ፡ በአቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ላይ ፡ የሰነዘሩ ፡ ሊቅ ፡ ናቸው ። የርሳቸው ፡ ትችት ፡ በዋናነት ፡ ያተኰረው ፥ ጻድቁ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትና ፡ ዕጨጌው ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ይለያያሉ ፡ በሚለው ፡ ሐሳብ ፡ ላይ ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ሐሳባቸው ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ አልሜዳ ፡ ያነሣቻውን ፡ ሐሳቦች ፡ በመያዝ ፡ የራሳቸውን ፡ ጨምረውበታል ። ይህ ፡ የአለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ መከራከሪያ ፡ በኋላ ፡ ዘመን ፡ "ተሐድሷውያን" ፡ የሚባሉት ፡ ወገኖች ፡ ላነሧቸው ፡ ሐሳቦች ፡ መሠረት ፡ ኾነዋል ።

በማለት ፡ በዐጸደ ፡ ነፍስ ፡ የሚገኙትን ፡ ታላቁን ፡ ሊቅ ፡ እና ፡ ሀገር ፡ አፍቃሪ ፡ አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌን ፡ ከወነጀሉ ፡ በኋላ ፥ የግፍ ፡ ግፍ ፥ መናፍቃን ፡ ከተከሉብን ፡ እንግዳ ፡ ልማድም ፡ ጋራ ፡ ያነካኳቸዋል ።

አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ (1862-1936 ፡ ዓ.ም.) ፡ የሚታወቁበትን ፡ የግእዝ-ዐማርኛ ፡ መዝገበ ፡ ቃላት ፡ ያላጠናና ፡ ያልመረመረ ፥ ያልተማረበት ፣ ያልሠራበትና ፡ ያልተጠቀመበት ፡ ብዙ ፡ ዘመናዊ ፡ ምሁር ፡ አይገኝም ። ስለሊቁ ፡ ትሩፋት ፡ መዘርዘሩ ፡ ይህ ፡ ቦታውም ፡ ምክንያቱም ፡ አይኾንም ። እግዚአብሔር ፥ ሥራቸውን ፡ ዐውቆ ፥ በተወለዱ ፡ በ 75 ኛ ፡ ዓመታቸው ፡ ግንቦት ፡ 24 ፡ ቀን ፡ 1936 ፡ ዓ.ም. ፡ (ልክ ፡ የዛሬ ፡ 75 ፡ ዓመት) ፡ ዐርፈው ፥ አጻድቃኑ ፡ ገዳም ፡ እደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ተቀብረዋል ። ዛሬ ፥ ስማቸው ፡ አላግባብ ፡ እንዲህ ፡ መነሣቱ ፥ አንድም ፡ ያሳዝናል ፥ አንድም ፡ ጕዳዩ ፡ የቅዱስ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ማንነት ፡ ብቻ ፡ አለመኾኑን ፡ ይጠቍማል ።

የኢጣልያ ፡ ፋሺስት ፡ ወረራን ፡ በገሃድ ፡ በመቃወማቸው ፡ ላምስት ፡ ዓመት ፡ እጨለማ ፡ ቤት ፡ ዐይናቸው ፡ እስኪጠፋ ፡ የታሰሩትን ፡ ሰማዕት ፥ ባልሠሩት ፡ ወንጀል ፡ ስማቸውን ፡ ማጥፋት ፡ ለምን ፡ አስፈለገ ፡ ያሳሰሯቸውስ ፡ ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረት ፡ የሚጠቃቅሱት ፥ የኢትዮጵያን ፡

---

3 ነጋ ፡ ኀይለ ፡ ሥላሴ ፤ ርትዓዊ ፡ ኹነት ። 1988 ፡ ዓ.ም. ፤ ገጽ ፡ 9 ።
4 ኹነት ፤ የአካል ፡ ህላዌ ፣ እነት ፣ መኾን ፡ (በግእዝ ፡ "ኩነት") ።
5 ሥሉጥ ፤ ሥልጡን ፥ ሥልጡንሕዝባዊ ፥ መብትና ፡ ግዴታውን ፡ የሚያውቅ ፥ ሿሚ ፡ ሻሪ ፥ እግዚእ ፥ ገዥ ፥ ጌታ ።

©ኢ.ሀ.ሥ.አ. ፥ 2011 ፡ ዓ.ም. ።

ቅርሳቅርስ ፡ የዘረፈው ፡ ፋሺስቱ ፡ ኤንሪኮ ፡ ቼሩሊና ፡ ግብር ፡ ዐበሮቹ ፡ አይደሉምን ፨

"ሐፄጌ" ፡ (*"ዕጨጌ"* ፡ ባማርኛ) ፡ ስለሚለው ፡ የግእዝ ፡ ቃል ፡ የሰጡት ፡ ፍቹ ፡ *"ከታሪክ ፡ ዐምድ"* ፡ በተባለው ፡ ዐምድ ፡ በዚሁ ፡ መጽሔት ፡ ዕትም ፡ (ቍ.2011-002 ፥ ገጽ ፡ 11) ፡ ወጥቷል ፤ አንባብያን ፡ አንድ ፡ አፍታ ፡ እንዲያነቡት ፡ እንጋብዛለን ።

አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፥ በምሁር ፡ አንደበትና ፡ ብርዕ ፡ የነገሩት ፡ ቃል ፡ ካሳማኝነትም ፡ በላይ ፥ በመሳ ፡ ኢትዮጵያ ፥ ከሊቅ ፡ እስከ ፡ ደቂቅ ፡ የሚነገረውንና ፡ የሚታመነውን ፡ እንጂ ፥ ከ 300 ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ መጥተው ፡ ከነበሩ ፡ ፖርቱጋሎች ፡ ሳይቸግራቸው ፡ የተበደሩት ፡ ግብዝ ፡ ዕውቀት ፡ አይደለም ። ጻድቁ ፡ አቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፥ እንደ ፡ ጻድቁ ፡ አቡነ ፡ አረጋዊና ፡ እንደ ፡ ጻድቁ ፡ አቡነ ፡ ገብረ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ (አቦ) ፥ በምንኵስና ፡ ኖረው ፡ በምንኵስና ፡ ያረፉ ፡ መንፈሳዊ ፡ አባት ፡ ናቸው ። ከአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ወይ ፡ ከአቡነ ፡ ገብረ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፦ *"እወለዳለኹ"* ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ አይገኝም ። ከዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ግን ፡ የሚወለዱ ፡ የካህን ፡ ዘር ፡ የኾኑ ፡ ቤተሰቦች ፡ እስከ ፡ ዘመናችን ፡ አሉ ፤ እነዚህ ፡ ሕያዋን ፡ ምስክሮች ፡ ናቸው ። አንዳንዶቻችን ፡ ብንጠየቅ ፥ በግላችን ፡ የምናውቃቸው ፡ ጥቂት ፡ ቤተሰቦች ፡ አይጠፉም ። ዕጨጌ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ያገቡ ፡ የወለዱ ፡ ቄስ ፡ ኾነው ፡ ኖረው ፥ በኋላ ፡ ዘመን ፡ መንኵሰው ፡ እስከዕጨጌነት ፡ ማዕርግ ፡ ደርሰዋል ። ይህ ፡ ጕዳይ ፡ ይበልጥ ፡ ሊመረመር ፡ እንጂ ፡ በ*"ቍጭት"* ፡ ሊገፋ ፡ አይገባም ፤ ታሪክ ፡ ነው ። የታሪክ ፡ ሰው ፡ ማስረጃን ፡ ሳይንቅ ፡ ሊመረምር ፡ እንጂ ፥ እንደ*"ማስታወቂያ ፡ ሚኒስቴር"* ፡ ለፋፊ ፡ ሊያስተባብል ፡ አይገባውም ።

ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፥ ያለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌን ፡ ስም ፡ በማጥላላት ፥ *"የአቡጊዳን ፡ የፊደል ፡ ተራ ፡ ያመጡት ፡ ከኮሎኒያሊስቶች ፡ ቀድተው ፡ ነው"* ፡ የሚል ፡ ፍጹም ፡ ከእውነት ፡ የራቀ ፡ ቃል ፡ በሌላ ፡ ኹኔታና ፡ በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ተነግሮ ፣ ተጽፎ ፡ ነበር ። አኹንም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፥ ከሊቅ ፡ እስከ ፡ ደቂቅ ፡ የሚያውቀውን ፡ እውነት ፡ ካድ ፡ አድርገው ፥ ፊደል ፡ ከተቀረጸ ፡ ከብዙ ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ አንሥቶ ፡ ትውልዶች ፡ ፊደል ፡ የቈጠሩበትን ፡ ጥንታዊ ፡ የአቡጊዳን ፡ ተራ ፥ በ 20 ኛው ፡ ምእትያ ፡ ጣሊያን ፡ ያመጣው ፡ የፊደል ፡ ተራ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ከመቅጠፍ ፡ የባሰ ፡ ምን ፡ ቅጥፈት ፡ ይገኛል ፨ *"ኢትዮጵያ ፡ የመቶ ፡ ዓመት ፡ ታሪክ ፡ ያላት ፡ ሀገር ፡ ናት"* ፡ የሚለው ፡ ሌላው ፡ የምናውቀው ፡ የዘመኑ ፡ ቅጥፈት ፡ ምናልባት ፡ ይተካከለው ፡ ይኾናል ። የፊተኛውንም ፡ ይህንም ፡ ሐሰት ፡ ለማሳመን ፥ አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ የ*"ሦስት ፡ ልደት"* ፡ ሃይማኖት ፡ ተከታይ ፡ ነበሩ ፡ የሚለውን ፡ ማጥላሊያ ፡ ያስቀድሙላቸዋል ። እውን ፡ Oxford English Dictionary ን ፡ ገዝተን ፡ የምንሠራበት ፡ *"ኹለት ፡ ልደት"* ፡ የሚሉ ፡ የተዋሕዶ ፡ ሊቃውንት ፡ ስለሠሩት ፡ ነውን ፨ ዲያቆን ፡ ዳንኤል ፡ ክብረትስ ፡ ቢኾኑ ፥ ዶክተር ፡ ዐቢይ ፡ አሕመድን ፡ እያጀቡ ፥ በእየጉባኤው ፡ ሲያስተናብሩላቸውና ፡ ጉባኤተኛውን ፡ ሲያጋፍሩላቸው ፥ ከቶ ፡ የጳንጠቆስጤ ፡ እንጂ ፡ የተዋሕዶ ፡ ሃይማኖት ፡ ተከታይ ፡ አለመኾናቸውን ፡ ዐጥተውት ፡ ይኾን ፨ አላጡትም ፥ አልዘነጉትም ፤ *"ሃይማኖት ፡ የግል ፤ ሀገር ፡ የጋራ"* ፡ ብለው ፡ እንጂ ።

የ*"ኹለት ፡ ልደት"* ፡ እና ፡ የ*"ሦስት ፡ ልደት"* ፡ ሃይማኖታዊ ፡ ክርክር ፥ ልክ ፡ የዛሬ ፡ 141 ፡ ዓመት ፥ በቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ጉባኤ [6] ፡ በ*"ኹለት ፡ ልደት"* ፡ ርታታ ፡ አንዴ ፡ ለመቼውም ፡ ስለተደመደመ ፥ የፊደልንና ፡ የቋንቋን ፣ የስያሳንና ፡ የታሪክን ፡ ጕዳዮች ፡ ማየት ፡ ያለብን ፡ በራሳቸው ፡ እውነት ፡ እንጂ ፡ በደራሲው ፡ ወይ ፡ በተናጋሪው ፡ እምነትና ፡ ማንነት ፡ አንጻር ፡ መኾን ፡ የለበትም [7] ።

ይህን ፡ በመሰለው ፡ ማጥላሊያ ፡ ቀድሞ ፡ መሸብለቅ ፥ *"ዥብ ፡ ሊገድሉ ፡ ባሀያ ፡ ይጠጉ"* ፡ እንዲሉ ፥ ሌላ ፡ ዒላማ ፡ ቢኖር ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ልንጠረጥር ፡ እንገደዳለን ። ኢትዮጵያዊ ፡ ሥልጣኔያችንና ፡ መንኰራኵሩ ፡ አቡጊዳ-ፊደላችን ፣ መስፋፊያ ፡ ጎዳናውም ፡ ግእዝ-ዐማርኛችን ፡ ብዙ ፡ ባላንጣና ፡ ጠር ፡ አሉባቸውና ፥ ለማንኛውም ፡ ነቅቶ ፡ መጠበቁ ፡ አይከፋም ።

ዘመኑ ፡ የ*"ሴራ"* ፡ ዘመን ፡ መኾኑ ፡ ቢታመንም ፥ ደራሲው ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ የክዳት ፡ ተግባር ፡ ይሳተፋሉ ፡ ብለን ፡ ለቅጽበት ፡ እንኳ ፡ አንጠረጥርም ። ምናልባት ፡ ግን ፥ ሳያውቁ ፡ ተመችተውለት ፡ ይኾናልና ፥ መጽሐፋቸውን ፡ ዳግመኛ ፡ የሚያሳትሙት ፡ ቢኾን ፥ ይህን ፡ ጥንቃቄ ፡ የጐደለውንና ፡ ትርፍ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ ለቅመው ፡ አስወግደው ፥ እውነቱ ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ በማተኰር ፥ ሊያከራክረን ፡ የማይገባውን ፡ የአቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ታሪክና ፡ ማንነት ፡ በሚያሳምነን ፡ መንገድ ፡ ለማጣራት ፡ ቢደክሙልን ፡ ባለውለታቸው ፡ እንኾናለን ።

የፊደል ፡ ነገር ፡ ከተነሣ ፡ ዘንዳ ፥ በመጽሐፋቸው ፡ የሚታዩትንም ፡ ዐያሌ ፡ የፊደል ፡ ስሕተትና ፡ የዝግጅት ፡ ጕድለት ፥ ለኢትዮጵያ ፡ ሥነ ፡ ጽሑፍ ፡ እድገት ፡ ሲባል ፥ ደራሲው ፡ ዐብረው ፡ ቢያረቱልን ፥ እጅጉን ፡

---

6 ግንቦት ፡ 18 ፡ ቀን ፡ 1870 ፡ ዓ.ም.

7 ይህንም ፡ ሲያስተምሩን ፥ ታላቁ ፡ የተዋሕዶ ፡ ሊቅ ፡ መልአከ ፡ ብርሃን ፡ አድማሱ ፡ ጀንበሬ ፡ ***መጽሐፈ ፡ ቅኔ*** ፡ በተባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ (ገጽ ፡ 25-30) ፡ ስለአለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ የቋንቋ ፡ ልሀቅና ፡ መስክረው ፥ ትምህርታቸውንም ፡ በተጠቀሰው ፡ መጽሐፋቸው ፡ በገቢር ፡ አሳይተውናል ።

©ኢ.ሀ.ሥ.አ. ፥ 2011 ፡ ዓ.ም. ።

እናመሰግናቸዋለን ።

በተረፈ ፥ መጽሐፉ ፡ ብዙ ፡ የተደከመበት ፡ ነው ። በርከት ፡ ያሉ ፡ መረጃዎችንና ፥ በየጕዳዩ ፡ የደራሲውን ፡ የግል ፡ አስተያየቶች ፡ ያካፍላል ፤ እንዲሁም ፥ በቀላሉ ፡ የማይገኙ ፡ የታሪክ ፡ መዛግብትን ፡ መገኛዎች ፡ ይጠቍማል ። እላይ ፡ የተገለጠው ፡ ነቀፋ ፡ እንደተጠበቀ ፡ ኾኖ ፥ የታሪክ ፡ ተማሪዎችና ፡ ተመራማሪዎች ፡ ጥቅም ፡ ያገኙበታል ❖

©ኢ.ሀ.ሥ.አ. ፥ 2011 ፡ ዓ.ም. ።